

Ukraina: ważny krok w kierunku reformy sądownictwa

Sławomir Matuszak

13 i 14 lipca Rada Najwyższa Ukrainy przyjęła ustawy zmieniające zasady funkcjonowania Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Sędziów (WKKS) i Wyższej Rady Sądownictwa (WRS) – dwóch kluczowych organów odpowiadających za dobór kadr sędziowskich i ich kontrolę. Akty przewidują przeprowadzenie weryfikacji osób wchodzących w skład WRS i WKKS pod kątem spełnienia wymogu posiadania nieskazitelnej opinii. Zajmie się tym dysponująca prawem weta komisja z udziałem międzynarodowych ekspertów, co ma zapewnić transparentność procesu. Przyjęcie przepisów spotkało się z pozytywną reakcją UE, USA, państw G7 oraz przedstawicieli społecznych organizacji antykorupcyjnych.

Najważniejszym zadaniem WKKS jest ocena kandydatów na nowych sędziów i przekazywanie opinii o nich do WRS. Komisja nie działa jednak od 2019 r., kiedy jej członkowie złożyli rezygnację, a nowi nie zostali powołani. Doprowadziło to do sytuacji, w której ponad 2000 stanowisk sędziowskich pozostaje nieobsadzonych. Z kolei WRS to kluczowy organ w krajowym systemie sądownictwa – m.in. decyduje on o nominacji na stanowisko sędziego, ma prawo do pociągania sędziów do odpowiedzialności dyscyplinarnej, a także do ich zwalniania.

Komentarz

- Według aktywistów antykorupcyjnych WRS w obecnym składzie w rzeczywistości chroniła sędziów uwikłanych w skandale korupcyjne i prześladowała tych wykazujących się niezależnością. Zgodnie z przyjętą ustawą zostanie powołana Rada Etyczna, która prześwietli członków tego organu pod kątem nieposzlakowanej opinii i przestrzegania etyki zawodowej. Będzie się ona składała z sześciu osób, w tym trzech przedstawicieli organizacji międzynarodowych. Aby jej decyzja była ważna, musi ją poprzeć minimum dwóch ekspertów zagranicznych, a jeśli głosy rozdzielią się po równo, to ich zdanie uznaje się za ważniejsze. W przypadku wykrycia naruszeń Rada będzie rekomendować dymisję członków WRS oraz oceniać nowych kandydatów. Według działaczy antykorupcyjnych działania te powinny w ciągu kilkunastu miesięcy doprowadzić do wymiany składu WRS i zastąpienia ich przez osoby niezależne i niepodatne na zewnętrzne naciski. W dłuższej perspektywie może to sprzyjać oczyszczeniu ukraińskiego sądownictwa, które ma opinię wyjątkowo skorumpowanego. Z kolei wybrana według nowych zasad WKKS ma szansę stać się swoistym „filtrem”, który będzie wyłączał od orzekania niespełniających wymogów kandydatów na nowych sędziów.
- Ustawy zostały przyjęte w ostatnim tygodniu bieżącej sesji Rady Najwyższej, w przededniu planowanej na koniec lipca wizyty Wołodymyra Zełenskiego w Waszyngtonie

(dokładna data wciąż jest nieznana). Wcześniej, 7 lipca sekretarz stanu USA Antony Blinken wymienił reformę WRS i WKKS jako najważniejszy wśród pięciu kroków, które Ukraina musi podjąć dla dalszego rozwoju. Reforma sądownictwa należy też do wymogów kontynuowania współpracy z Międzynarodowym Funduszem Walutowym oraz wsparcia ze strony UE. Przyjęte rozwiązania to kolejny przykład skutecznej presji ze strony zagranicznych donatorów oraz aktywistów społecznych mającej na celu wymuszenie reform w państwie.